Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 10. 2010, sp. zn. 23 Cdo 2155/2007, ECLI:CZ:NS:2010:23.CDO.2155.2007.1

Číslo: 75/2011

Právní věta:

Jestliže strany projevily v leasingové smlouvě ve smyslu ustanovení § 351 odst. 1 obch. zák. vůli, aby v případě odstoupení od smlouvy právo na zaplacení leasingových splátek splatných do dne odstoupení od smlouvy trvalo i po ukončení smlouvy, řídí se běh promlčecí doby práva na zaplacení těchto splátek ustanovením § 392 odst. 1 a 2 obch. zák.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 29.10.2010

Spisová značka: 23 Cdo 2155/2007

Číslo rozhodnutí: 75

Číslo sešitu: 6

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Leasing, Promlčení

Předpisy: § 269 odst. 2 předpisu č. 513/1991Sb.
§ 392 odst. 2 předpisu č. 513/1991Sb.

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

M ě s t s k ý s o u d v Praze rozsudkem ze dne 26. 10. 2005 zamítl žalobu na zaplacení částky 134 571,70 Kč s 16% úrokem z prodlení (výrok pod bodem I) a rozhodl o náhradě nákladů řízení (výrok pod bodem II).

Soud prvního stupně vyšel ze zjištění, že žalobkyně uzavřela s žalovaným dne 27. 6. 1996 smlouvu o pronájmu vozidla Volkswagen VENTO 1.9 Tdi za předběžnou pořizovací cenu 535 000,10 Kč se splátkou hrazenou předem ve výši 107 000 Kč, dále ve stanovených měsíčních splátkách ve výši 15 059,10 Kč a se zůstatkovou hodnotou ve výši 10 700 Kč. Ve smlouvě bylo dále sjednáno, že se smluvní vztahy účastníků řídí všeobecnými podmínkami pronájmu uvedenými na zadní straně smlouvy (dále jen „všeobecné podmínky“). Soud prvního stupně dále zjistil, že žalovaný předmětné vozidlo převzal a že žalobkyně z důvodu prodlení s platbou leasingových splátek po dobu delší než dva měsíce smlouvu podle článku XI bodu 3 všeobecných podmínek vypověděla. Z kalkulačního listu vzal soud prvního stupně za prokázané, že žalobkyně po žalovaném požadovala částku 337 155,80 Kč, která měla být uhrazena do 31. 10. 1997, přičemž tato částka byla dodatkem konečného vyrovnání upravena mj. odpočtem částky 189 000 Kč za prodej předmětu leasingu na částku

žalovanou.

Předmětnou leasingovou smlouvu posoudil soud prvního stupně podle § 663 a násl. obč. zák. a podle § 489 a násl. obch. zák. jako nájemní smlouvou, v níž byla obsažena smlouva o koupi najaté věci. Vzhledem k tomu, že ani občanský, ani obchodní zákoník neznají termín „výpověď smlouvy", posuzoval předmětný úkon žalobkyně jako odstoupení od smlouvy. Proto při posuzování námitky promlčení vznesené žalovaným vycházel z § 349 obch. zák., podle něhož dnem obdržení tohoto úkonu, tj. dnem 10. 4. 1997, došlo k zániku smlouvy a žalobkyni začala podle § 394 obch. zák. běžet promlčecí doba, která je podle § 397 obch. zák. čtyřletá. Soud prvního stupně dospěl k závěru, že námitka promlčení byla vznesena důvodně, a z toho důvodu se již nezabýval meritem věci.

K odvolání žalobkyně V r c h n í s o u d v Praze rozsudkem ze dne 27. 11. 2006 potvrdil rozsudek soudu prvního stupně (výrok pod bodem I) a rozhodl o náhradě nákladů odvolacího řízení (výrok pod bodem II).

Odvolací soud zopakoval důkaz článkem XI všeobecných podmínek, z něhož vyplývá, že odesláním písemné výpovědi leasingová smlouva končí a pronajímateli vzniká právo na odejmutí vozu nájemci nebo právo požadovat okamžité splacení všech splátek zbývajících do doby ukončení platnosti smlouvy, pokud je nájemce v prodlení se splátkou po dobu delší než 2 měsíce. V posuzované věci ke splacení splátek dlužných do výpovědi leasingové smlouvy nedošlo, žalobkyni proto vzniklo právo na okamžité vrácení pronajatého vozidla, a to na místě, které žalovanému žalobkyně jako pronajímatel určí s tím, že do okamžiku převzetí vozidla pronajímatelem je nájemce povinen hradit leasingové splátky podle dohodnutého splátkového kalendáře. Žalobkyni jako pronajímateli dále vzniká právo na úhradu škody vzniklé předčasným ukončením smlouvy, jejíž výpočet určuje zmíněný článek XI všeobecných podmínek tak, že po prodeji vozidla za obvyklou cenu se výnos porovná s pořizovací cenou vozidla a současně zhodnotí kapitálová část dosud uhrazených splátek, přičemž pronajímatel má podle odstavce 5 článku XI také nárok na úhradu nákladů finanční služby (odstavec 8 – rozdíl mezi anuitním a leasingovým úročením k příslušnému datu) a dále na náhradu ostatních nákladů (náklady na přehlášení vozidla, na zprostředkování prodeje vozidla, parkovné atd.). Podle odstavce 11 článku XI všeobecných podmínek je pronajímatel povinen vyhotovit finanční vypořádání a v něm započíst nároky pronajímatele a částky ve prospěch nájemce a podle odstavce 13 zmíněného článku je pronajímatel povinen zaslat nájemci toto finanční vyrovnání do 30 dnů od okamžiku, kdy jsou známy všechny položky zahrnované do vyrovnání podle odstavce 11.

Odvolací soud nesouhlasil se závěrem soudu prvního stupně, že výpověď z leasingové smlouvy lze pokládat za odstoupení od smlouvy, jelikož občanský ani obchodní zákoník termín „výpověď smlouvy" nezná. Odvolací soud posoudil nárok žalobkyně jako právo na plnění závazků, které jí vznikly v důsledku ukončení leasingové smlouvy výpovědí, nikoli jako právo na náhradu škody. Pojem škody v dané věci je nutno chápat jako majetkovou újmu vzniklou ukončením leasingové smlouvy výpovědí, nejde tedy o náhradu škody ve smyslu § 373 a násl. obch. zák.

U práva na plnění závazku obchodní zákoník v § 392 odst. 1, větě první, stanoví, že promlčecí doba běží ode dne, kdy závazek měl být splněn nebo mělo být započato s jeho plněním (doba splatnosti). Doba splatnosti však ve všeobecných podmínkách stanovena není, pouze článek XI odst. 13 ukládal pronajímateli povinnost vyhotovení a odeslání finančního vyrovnání do 30 dnů od okamžiku, kdy jsou mu známy všechny položky zahrnované do vyrovnání podle odstavce 11. Nelze obecně připustit, aby pronajímatel po výpovědi leasingové smlouvy určoval v podstatě zcela libovolně počátek běhu promlčecí doby. Odvolací soud dospěl k závěru, že není-li doba splatnosti stanovena, je ve smyslu § 392 odst. 1 obch. zák. rozhodnou skutečností zakládající počátek běhu promlčecí doby okamžik vypovězení smlouvy. K tomuto datu také měla žalobkyně povědomost o rozsahu škody, která jí vypovězením smlouvy vznikla, včetně možné ceny vozidla s přihlédnutím k době jeho používání. Pro uplatnění závazku k náhradě škody totiž není podle závěru odvolacího soudu třeba znát přesnou výši

škody. Ze všech těchto důvodů odvolací soud rozsudek soudu prvního stupně jako věcně správný potvrdil.

Proti rozsudku odvolacího soudu podala žalobkyně dovolání, v němž namítla nesprávné právní posouzení věci odvolacím soudem [dovolací důvod podle § 241a odst. 2 písm. b/ občanského soudního řádu (dále jen o. s. ř.)]. Dovolatelka nejprve namítla, že z rozsudku odvolacího soudu není zřejmé, zda nárok žalobkyně posoudil jako právo na plnění závazků, které vznikly v důsledku ukončení smlouvy, nebo zda nárok posuzoval jako nárok na náhradu škody. Rozsudek odvolacího soudu se jí tak jeví jako nepřezkoumatelný.

Zásadní právní význam napadeného rozhodnutí shledává dovolatelka ve třech nesprávných právních závěrech odvolacího soudu, které hodnotí jako rozporné s platným právem:

> *1) ve smlouvě nebyla stanovena doba splatnosti vzniklých závazků, ačkoliv podle dovolatelky byl žalovaný nárok splatný ke konkrétnímu dni;*
>
> *2) rozhodnou skutečností zakládající počátek běhu promlčecí doby je vypovězení smlouvy, i když z listinných důkazů vyplývá, že strany si dohodly způsob vypořádání pro případ předčasného ukončení leasingu;*
>
> *3) k uplatnění práva u soudu není třeba znát přesnou výši závazku (škody), ale postačuje taková vědomost o jejím rozsahu, která poškozenému umožňuje uplatnit právo na její náhradu, ačkoliv pro uplatnění práva na peněžité plnění u soudu je nutné mj. konkrétně specifikovat výši tohoto plnění.*

Dovolatelka předně namítá, že uplatněný nárok není nárokem na náhradu škody, nýbrž nárokem na náhradu majetkové újmy vzniklé ukončením leasingové smlouvy výpovědí.

Dovolatelka má za to, že přes absenci ustanovení o splatnosti závazků vyplývajících z finančního vyrovnání ve všeobecných podmínkách byla doba splatnosti vzniklých závazků stanovena. Odkázala na kalkulační list předčasně ukončené leasingové smlouvy, v němž vyčíslila svou pohledávku za žalovaným, a na vyrozumění o finančním vyrovnání předčasně ukončené leasingové smlouvy, v němž stanovila splatnost závazku do 31. 10. 1997. Dovolatelka v této souvislosti poukázala také na to, že v obchodních vztazích platí také tzv. obvyklá doba splatnosti, která podle jejího názoru v dané věci činí 15 dnů ode dne vypracování finančního vyrovnání, což bylo dne 16. 10. 1997. V důsledku toho bylo možno uplatnit právo poprvé u soudu až dne 1. 11. 1997, takže absence ustanovení o splatnosti finančního vyrovnání ve všeobecných podmínkách není rozhodná.

Dovolatelka nesouhlasí ani se stanovením počátku běhu promlčecí doby na okamžik ukončení smlouvy. Je toho názoru, že odvolací soud měl vycházet ze všeobecných podmínek, v nichž bylo stranami sjednáno, že v případě předčasného ukončení smlouvy bude zpracováno finanční vypořádání, z něhož vyplyne pohledávka, případně závazek žalobkyně vůči žalovanému; za této situace je potom rozhodným okamžikem pro počátek běhu promlčecí doby nikoliv výpověď smlouvy, ale právě toto finanční vypořádání. V této souvislosti dovolatelka odkázala na usnesení Ústavního soudu České republiky ze dne 6. 12. 2006, sp. zn. I ÚS 523/06.

Taktéž závěr odvolacího soudu, že pro uplatnění nároku na splnění závazku (náhrady škody) postačuje pouze povědomost o jeho (jejím) rozsahu, je podle názoru dovolatelky v rozporu se zákonem, neboť pro úspěšné uplatnění práva na peněžní plnění u soudu je nutné konkrétně specifikovat výši tohoto plnění, a to přesnou výši, neboť v opačném případě by žaloba mohla být odmítnuta s odkazem na ustanovení § 114 odst. 1 a 2 ve spojení s § 43 odst. 2 o. s. ř., případně by mohlo dojít k promlčení nároku dříve, než by byla známa jeho výše. Podle § 79 odst. 1 o. s. ř. musí

návrh na zahájení řízení mj. obsahovat i vylíčení rozhodujících skutečností, označení důkazů, jichž se navrhovatel domáhá, a musí z něj být patrno, čeho se navrhovatel domáhá. Pokud žalobce nezná výši své pohledávky, potom není schopen dostát své povinnosti specifikovat v návrhu na zahájení řízení, čeho se domáhá, přičemž se nejedná o skutečnost, kterou by bylo možno doplnit v průběhu řízení. Za podstatnou považuje dovolatelka také okolnost, že leasingová smlouva je smlouvou nepojmenovanou uzavřenou podle ustanovení § 261 odst. 1 obch. zák., je zde tedy smluvní volnost stran, které se dohodly na všeobecných podmínkách, kde mj. sjednaly způsob vypořádání pro případ předčasného ukončení, mechanismus tohoto finančního vypořádání a shodly se také na tom, že teprve finanční vypořádání je podkladem pro určení pohledávky (případně závazku) žalobkyně vůči žalovanému, proto teprve od tohoto okamžiku může začít běžet promlčecí doba.

Dovolatelka navrhla zrušení rozsudku odvolacího soudu i rozsudku soudu prvního stupně a vrácení věci k dalšímu řízení.

Žalovaný se k dovolání nevyjádřil.

N e j v y š š í s o u d dovolání zamítl.

Z o d ů v o d n ě n í :

Napadený rozsudek odvolacího soudu byl vyhlášen před 1. 7. 2009, kdy nabyla účinnosti novela občanského soudního řádu provedená zákonem č. 7/2009 Sb. Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) proto vzhledem k bodu 12 přechodných ustanovení v článku II uvedeného zákona dovolání projednal a rozhodl o něm podle občanského soudního řádu ve znění účinném do 30. 6. 2009.

Odvolací soud nejprve zkoumal, zda je dovolání přípustné.

Podle § 236 odst. 1 o. s. ř. lze dovoláním napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští.

Proti potvrzujícímu rozsudku odvolacího soudu je dovolání přípustné za podmínek uvedených v § 237 odst. 1 písm. b) a c) o. s. ř.

Podle § 237 odst. 1 písm. b) o. s. ř. je dovolání přípustné proti rozsudku odvolacího soudu, jímž byl potvrzen rozsudek soudu prvního stupně, kterým soud prvního stupně rozhodl ve věci samé jinak než v dřívějším rozsudku proto, že byl vázán právním názorem odvolacího soudu, který jeho dřívější rozhodnutí zrušil. O takový případ se v dané věci nejedná, přichází proto v úvahu pouze přípustnost dovolání, jejíž podmínky stanoví § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř. Ta je dána tehdy, pokud dovolání není přípustné podle písmena b) tohoto ustanovení a dovolací soud dospěje k závěru, že napadené rozhodnutí má ve věci samé po právní stránce zásadní význam.

Podle § 237 odst. 3 o. s. ř. má rozhodnutí odvolacího soudu po právní stránce zásadní význam zejména tehdy, řeší-li právní otázku, která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo která je odvolacími soudy nebo dovolacím soudem rozhodována rozdílně, nebo řeší-li právní otázku v rozporu s hmotným právem.

Otázka nároků stran při předčasném zániku závazků z leasingových smluv v případě finančního leasingu a počátku běhu jejich promlčecí doby byla dlouho v judikatuře řešena rozporně. Za účelem sjednocení judikatury v těchto věcech přijal Nejvyšší soud dne 8. 9. 2010 stanovisko občanskoprávního a obchodního kolegia k některým otázkám předčasného zániku závazků z leasingových smluv v případě finančního leasingu sp. zn. Cpjn 204/2007, jež je k dispozici na webových stránkách Nejvyššího soudu www.nsoud.cz, v němž komplexně řeší otázky nároků při předčasném ukončení leasingu a běhu jejich promlčecích dob.

Toto stanovisko je však třeba doplnit o posouzení otázky běhu promlčecí doby v případě, že strany v leasingové smlouvě, resp. v obchodních podmínkách tvořících součást této smlouvy, ve smyslu ustanovení § 351 odst. 1 obch. zák. projevily vůli, aby ustanovení leasingové smlouvy o povinnosti leasingového nájemce k úhradě splátek splatných do odstoupení od smlouvy trvalo i po ukončení smlouvy.

Z tohoto důvodu proto Nejvyšší soud dospěl k závěru, že dovolání je přípustné podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř.

Nejvyšší soud po zjištění, že dovolání bylo podáno včas oprávněnou osobou zastoupenou advokátem, přezkoumal napadený rozsudek odvolacího soudu podle ustanovení § 242 odst. 3 o. s. ř. z hlediska uplatněných dovolacích důvodů, kterými je vázán, a to i z hlediska jejich obsahového vymezení.

Dovolatelka předně namítá, že žalobou uplatněný nárok není nárokem na náhradu škody, nýbrž nárokem na plnění, a že rozhodnutí odvolacího soudu je v tomto směru nepřezkoumatelné. Odvolací soud ovšem dospěl k závěru, že v dané věci se jedná o plnění ze smlouvy a nikoli o náhradu škody podle § 373 obch. zák., a promlčení tohoto nároku posuzoval podle § 392 odst. 1 obch. zák., i když v odůvodnění rozsudku při posuzování promlčení nesprávně hovoří o „povědomosti žalobce o rozsahu škody“, přičemž ovšem vysvětluje, že pojem škoda je v tomto kontextu chápán jako majetková újma vzniklá ukončením leasingové smlouvy, nikoli jako škoda ve smyslu § 373 obch. zák.

Ve shodě s citovaným stanoviskem dovolací soud zdůrazňuje, že ačkoliv byla uzavřená leasingová smlouva „vypovězena“ v souladu s článkem XI všeobecných podmínek, nelze tento jednostranný právní úkon žalobkyně posuzovat jako výpověď leasingové smlouvy podle § 582 obč. zák., ale jako odstoupení od leasingové smlouvy. O výpověď nejde z důvodu, že tomu odporuje povaha závazku. Obsahem leasingové smlouvy není závazek k nepřetržité nebo opakované činnosti či závazek zdržet se určité činnosti nebo strpět určitou činnost, přičemž vzhledem k charakteru předmětných závazků nelze dovodit, že v případě výpovědi by se tato nedotýkala vzájemných práv a povinností před účinností výpovědi. Nelze totiž oddělit práva a povinnosti vzniklé před účinností této „výpovědi“ a práva a povinnosti po účinnosti tohoto právního úkonu. V těchto případech je nutno provést vzájemné vypořádání účastníků daného závazkového vztahu. Výpověď danou v souladu se všeobecnými podmínkami je tedy třeba považovat za odstoupení od smlouvy, jímž smluvní strana vyjadřuje vůli ukončit smlouvu doručením tohoto právního úkonu druhé straně. Nesprávný právní názor odvolacího soudu v této otázce ovšem nezakládá přípustnost dovolání, jelikož řešení této právní otázky nemělo vliv na správné rozhodnutí odvolacího soudu ve věci.

Dovolatelka dále nesouhlasí se stanovením počátku běhu promlčecí doby v závislosti na doručení „výpovědi smlouvy“ žalovanému. Odvolací soud dospěl k závěru, že pro běh promlčecí doby je podle § 392 odst. 1 obch. zák. rozhodné vypovězení smlouvy, jelikož doba splatnosti není ve smlouvě ani všeobecných podmínkách stanovena.

Odvolací soud při svém rozhodování vyšel z toho, že vztah mezi účastníky je obchodním závazkovým vztahem. Tento závěr dovolatelka nezpochybňuje, naopak s ním souhlasí.
Podle konstantní judikatury Nejvyššího soudu je leasingová smlouva smlouvou nepojmenovanou (inominátní).

Nejvyšší soud v citovaném stanovisku dovodil, že jestliže byl leasingovou smlouvou založen obchodní závazkový vztah (jako tomu bylo v daném případě), aplikuje se ustanovení § 351 obch. zák. Podle tohoto ustanovení odstoupením od smlouvy zanikají všechna práva a povinnosti stran ze smlouvy. Odstoupení od smlouvy se však nedotýká nároku na náhradu škody vzniklé porušením smlouvy, ani smluvních ustanovení týkajících se volby práva nebo volby tohoto zákona podle § 262 obch. zák., řešení sporů mezi smluvními stranami a jiných ustanovení, která podle projevené vůle stran nebo

vzhledem ke své povaze mají trvat i po ukončení smlouvy (odstavec 1). Strana, které bylo před odstoupením od smlouvy poskytnuto plnění druhou stranou, toto plnění vrátí, u peněžního závazku spolu s úroky ve výši sjednané ve smlouvě pro tento případ, jinak stanovené podle § 502 obch. zák. Vrací-li plnění strana, která odstoupila od smlouvy, má nárok na úhradu nákladů s tím spojených (odst. 2).

Ustanovení § 351 obch. zák. má povahu dispozitivní normy. Leasingové smlouvy, resp. obchodní podmínky, na něž leasingové smlouvy odkazují, obvykle obsahují úpravu nároků stran při odstoupení od smlouvy. Tuto úpravu je třeba považovat za smluvní konkretizaci nároků podle § 351 odst. 2 obch. zák. Tak je tomu i daném případě.

Žalobkyně se žalobou domáhá zaplacení částky 134 571,70 Kč, jež sestává z neuhrazených leasingových splátek, finančních služeb, neuhrazené části pořizovací ceny předmětu leasingu, nákladů spojených s převzetím automobilu a nákladů vzniklých prodejem automobilu, po odpočtu výtěžku z prodeje předmětu leasingu.

S výjimkou práva na zaplacení neuhrazených leasingových splátek splatných do dne odstoupení od smlouvy jde o smluvně konkretizované nároky podle ustanovení § 351 odst. 2 obch. zák. Jde tedy o právo, jež vzniká odstoupením od smlouvy. Běh promlčecí doby se proto řídí ustanovením § 394 odst. 1 obch. zák., tedy ode dne, kdy žalobkyně od leasingové smlouvy odstoupila.

Pokud se týká práva na zaplacení leasingových splátek splatných do dne odstoupení od smlouvy, z ustanovení článku XI odst. 4 všeobecných podmínek vyplývá, že strany projevily ve smyslu ustanovení § 351 odst. 1 obch. zák. vůli, aby v tomto rozsahu ustanovení leasingové smlouvy, resp. všeobecných podmínek trvalo i po ukončení smlouvy.

Běh promlčecí doby práva na zaplacení těchto leasingových splátek se řídí ustanovením § 392 odst. 1 a 2 obch. zák. Promlčecí doba tedy počíná běžet od splatnosti jednotlivých splátek. Jelikož jde o splátky splatné do dne ukončení smlouvy, počala promlčecí doba běžet nejpozději ode dne, kdy žalobkyně od leasingové smlouvy odstoupila.

Z hlediska běhu promlčecí doby tzv. konečné (finanční) vyrovnání význam nemá.

Ze shora uvedeného vyplývá, že závěr odvolacího soudu, že promlčecí doba práva na zaplacení žalobou uplatněné částky počala běžet ode dne výpovědi leasingové smlouvy, tedy správně od odstoupení od smlouvy, je v souladu s hmotným právem, i když z jiných důvodů, než uvedl odvolací soud.

Rozhodnutí odvolacího soudu je tudíž z hlediska uplatněných dovolacích důvodů správné.

Nejvyšší soud proto podle ustanovení § 243b odst. 2, věty před středníkem, o. s. ř. dovolání zamítl.